

Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία

Τόμ. 2 (2019)

Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Ελλάδα-Ευρώπη 2020: Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα, Νέες Τεχνολογίες, Καινοτομία και Οικονομία», Λαμία 28, 29, 30 Σεπτεμβρίου 2018

Διδακτική πρόταση: Ανίχνευση στερεοτύπων και ανάπτυξη θετικών στάσεων με την αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Ευαγγελία Στρίντζη, Μαρία Αρβανιτάκη

doi: [10.12681/elrie.1562](https://doi.org/10.12681/elrie.1562)

Διδακτική πρόταση: Ανίχνευση στερεοτύπων και ανάπτυξη θετικών στάσεων με την αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Αρβανιτάκη Μαρία¹, Στρίντζη Ευαγγελία²

maria.arvanitaki@gmail.com, vagstrin@gmail.com

¹Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπ/σης, Εκπ/κός Α/θμιας Εκπ/σης, Φοιτ. Μεταπτυχιακού Τμήματος ΠΤΠΕ Κρήτης

²Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπ/σης, Εκπ/κός Α/θμιας Εκπ/σης, Φοιτ. Μεταπτυχιακού Τμήματος ΠΤΠΕ Κρήτης

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διδακτικής πρότασης είναι η ανίχνευση στερεοτύπων και η ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στους πρόσφυγες μέσω της αξιοποίησης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Η διδακτική παρέμβαση είναι δομημένη υπό τη μορφή δραστηριοτήτων, οι οποίες σχεδιάστηκαν με τη βοήθεια των λογισμικών Flash CS6 και PowerPoint. Απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 9-10 ετών, δηλαδή σε μαθητές της Γ' & Δ' Δημοτικού και μπορεί να αποτελέσει μέρος μεγαλύτερου προγράμματος για τη διαπολιτισμική αγωγή. Προτείνεται να παρουσιάζονται σταδιακά οι δραστηριότητες ώστε να γίνεται σταδιακά η επεξεργασία των ερεθισμάτων που δίνονται στους μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα παρέμβασης περιλαμβάνει μια σειρά κοινωνικο - ψυχολογικών δραστηριοτήτων και παιχνιδιών με ηλεκτρονικό υπολογιστή, ώστε μέσα από ψηφιακά παιχνίδια και παραμύθια, να ωφεληθεί εκτός από τους μαθητές, τους δασκάλους και συνολικά ολόκληρο το σχολείο από πλευράς γνώσεων αλλά και από πλευράς ευ ζην, αρμονικής συνεργασίας και ευτυχίας των παιδιών. Μέσα από τις δραστηριότητες επιδιώκουμε οι μαθητές να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα σχετικά με τη διαφορετικότητα, την αποδοχή, τη συνεργασία, την ενσυναίσθηση, την προσφορά και τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και σε θέματα της σύγχρονης εποχής όπως είναι η προσφυγιά, η μετανάστευση, ο πόλεμος και η φτώχεια.

Λέξεις κλειδιά: Διαπολιτισμικότητα, Στερεότυπα, Στάσεις, Πρόσφυγες, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, ΤΠΕ

Abstract

The purpose of this teaching proposal is to detect stereotypes and develop positive attitudes towards refugees through the use of Information and Communication Technologies (ICT). The structure of the teaching proposal is through activities, designed with software Flash CS26 and PowerPoint. The proposal is aimed at 9-10 years-old students, C and D class of Primary School and may be part of a larger program about intercultural education. It is proposed that activities to be gradually presented so the students can gradually process the stimuli. More specifically, the program includes a series of social- physiological activities and computer games, so that by means of digital games and tales the students, the teachers and the whole school to benefit both in terms of knowledge and well-being, harmonious cooperation and happiness of children. Through the activities, we strive to raise awareness of issues of diversity, acceptance, cooperation, empathy, offer and human rights as well as issues of the time we live in, such as refugees, immigration, war and poverty.

Keywords: Interculturalism, Stereotypes, Attitudes, Refugees, Primary Education, ICT

1. Εισαγωγή

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχει αυξηθεί κατακόρυφα ο αριθμός των ανθρώπων που αλλάζουν τόπο διαμονής, είτε επειδή το επιθυμούν για την αναζήτηση εργασίας και καλύτερων συνθηκών ζωής είτε χωρίς να το επιθυμούν ως πρόσφυγες, επειδή βρίσκονται στο επίκεντρο συγκρούσεων ή έχουν πέσει θύματα διώξεων. Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες ανάμεσα τους και η Ελλάδα, άλλες σε μικρότερο και άλλες σε μεγαλύτερο βαθμό, έχουν πληγεί από αυτό το φαινόμενο, όπως παρατηρεί ο Καδιγιαννόπουλος (2014).

Με στόχο την συνύπαρξη των πολιτισμών, απαιτείται μια εκπαιδευτική προσπάθεια που στοχεύει στη δημιουργία μιας πολυπολιτισμικής προσέγγισης, η οποία προωθεί την αναγνώριση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των διαφόρων λαών και διαμορφώνει ένα κοινωνικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο τα άτομα μπορούν και συνυπάρχουν και αποδέχονται κάθε πολιτισμική διαφοροποίηση. Αυτό σημαίνει πως η εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να εξετάζεται σε διεθνές επίπεδο με στόχο την πολυμορφία και τη διαπολιτισμικότητα. Έτσι, ο ρόλος της εκπαίδευσης γίνεται ακόμα πιο σημαντικός ως προς την προσπάθεια ανάδειξης της πολιτισμικής πολυμορφίας και καταπολέμησης της πολιτισμικής εξίσωσης (Μπερελής, Σιασιάκος & Λαζακίδου-Καφετζή, 2010).

Το σύγχρονο σχολείο, ως σταυροδρόμι των πολιτισμών και τόπος διαπολιτισμικής συνάντησης, καλείται να αξιοποιήσει τη συνύπαρξη των πολιτισμών προς όφελος της κοινωνίας και του ατόμου. Τα υπαρκτά εμπόδια του διαφορετικού, των αντιλήψεων περί αυτού και των στάσεων ζωής δυσχεραίνουν τη δημιουργική προσέγγιση των πολιτισμών. Νέα εφόδια απαιτούνται, ώστε να ξεπεραστούν οι αγκυλώσεις αυτές και να διαφανεί νέος ορίζοντας ανοιχτής συνεργασίας (Πανέτσος, 2001).

2. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και ΤΠΕ

Στη διαπολιτισμική θεωρία δίνεται έμφαση στη γνωριμία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών που συνθέτουν μία κοινωνία. Οι παραδοχές - βάσεις πάνω στις οποίες αρθρώνεται η διαπολιτισμική προσέγγιση είναι: η αναγνώριση της ετερότητας, η κοινωνική συνοχή, η ισότητα και η δικαιοσύνη (Νικολάου, 2011).

«Κάθε πολιτισμός μπορεί να αξιολογηθεί μόνο με βάση τους δικούς του προσανατολισμούς και τις αξίες του...» (Γκόβαρης, 2001, σελ. 89) και ως εκ τούτου η φροντίδα του κράτους είναι η δημιουργία και η προστασία του απαραίτητου ζωτικού χώρου για την ανάπτυξη του κάθε πολιτισμού, μέσα από έναν αγώνα για κοινωνική δικαιοσύνη, για συνταγματικά κατοχυρωμένη ισότητα των εθνοτικών ομάδων και για ανάδειξη των ιδιαίτερων πολιτισμικών ταυτοτήτων (Νικολάου, 2011).

Μια από τις πιο σημαντικές εξελίξεις των τελευταίων χρόνων, απόρροια της αλλαγής προοπτικής σχετικά με τις παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές δυνατότητες των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων, αποτελεί η ολοένα αυξανόμενη εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση (Ρετάλης, 2005). Στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης η διδασκαλία με τη χρήση των νέων τεχνολογιών μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη ικανοτήτων, όπως η κριτική σκέψη, καθώς επίσης βοηθάει στην κοινωνικοποίηση, μαθαίνοντας το μαθητή να επικοινωνεί και να εντάσσει τον εαυτό του σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο από αυτό που δραστηριοποιείται καθημερινά (Μαυρομάτη, 2011).

Οι ΤΠΕ φαίνεται ότι αποτελούν ένα ισχυρό εργαλείο για την υποστήριξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να εξερευνήσουν και να μελετήσουν αντικείμενα που σε διαφορετικές περιπτώσεις θα ήταν αδύνατο (Ζάχος & Χατζής, 2005).

Η εφαρμογή των ΤΠΕ στη Διαπολιτισμική εκπαίδευση ενισχύει τις ικανότητες των μαθητών και επιταχύνει τη μαθησιακή διαδικασία, εμπλέκοντας ενεργά το μαθητή. Ο ρόλος και η λειτουργία των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών είναι να επιτύχει μια αντικειμενική Διαπολιτισμική εκπαίδευση. Στην σημερινή εποχή τα σχολεία μπορούν να παρέχουν υπολογιστές ως εργαλείο μάθησης, ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν γνώση και εμπειρία (Lubis, Embi, Yunus & Wekke, 2009).

Η τεχνολογία και η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχουν την δυνατότητα να παροτρύνουν το μαθητή να εμπλακεί σε πολιτιστικά ζητήματα υπερνικώντας τα γλωσσικά εμπόδια και αυτό γιατί η τεχνολογία έχει τη δυνατότητα να ανοίξει δρόμους σε μαθητές που σε κανονικές συνθήκες θα δυσκολεύονταν ή θα αποκλείονταν της μαθησιακής διαδικασίας λόγω γλωσσικών διαφορών (Lubis et. al, 2009).

Ερευνητές έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι όταν τα στερεότυπα διακόπτουν την κοινωνική αλληλεπίδραση, οι ΤΠΕ είναι μια εναλλακτική και πιο ουδέτερη αλληλεπίδραση. Η αλληλεπίδραση των μαθητών με θέματα που αφορούν κοινωνικές διακρίσεις, στερεότυπα και προκαταλήψεις γίνεται πιο εύκολα και με πιο παιχνιδιώδη τρόπο μέσα από τις δραστηριότητες με τις ΤΠΕ. Έτσι, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι ΤΠΕ μπορούν να γεφυρώσουν την αλληλεπίδραση μέσα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, παρέχοντας ένα νέο τρόπο επικοινωνίας και επιτρέποντας στους μαθητές να αλληλεπιδρούν (Purwanto, 2011).

3. Περιγραφή παρέμβασης

Το πρόγραμμα παρέμβασης έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνεται σταδιακά η επεξεργασία των ερεθισμάτων που δίνονται στους μαθητές.

Αρχικά, επιδιώκουμε ενεργοποίηση των μαθητών με τη δραστηριότητα αφόρμησης. Πρόκειται για την ψηφιακή ιστορία «Είμαστε ένα όλοι μαζί» με πρωταγωνιστές ζώα που αντιμετωπίζουν συμπεριφορές αποκλεισμού και αποδοχής. Δίνεται η δυνατότητα διάδρασης στους μαθητές με επιλογή για την εξέλιξη της ιστορίας (Εικόνα 2).

Ακολουθεί το ψηφιακό παιχνίδι με τίτλο «Το ταξίδι» (Εικόνα 2) με τους ίδιους ήρωες. Πρόκειται για προσαρμοσμένη δραστηριότητα (Διεθνής Αμνηστία, 1996), όπου οι μαθητές καλούνται να πάρουν αποφάσεις σε προβληματικές καταστάσεις που παρουσιάζονται σχετικά με ατομικά/ομαδικά δικαιώματα. Στόχος της δραστηριότητας είναι ο προβληματισμός σχετικά με την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Ακολουθεί το ομαδικό ψηφιακό παιχνίδι «Μαθαίνουμε τα ανθρώπινα δικαιώματα», όπου οι μαθητές ανακαλύπτουν ποια είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα (Εικόνα 3).

Η δραστηριότητα που ακολουθεί είναι βασισμένη στο υλικό από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα της Ελλάδας, στο πλαίσιο του project «Πες την Ιστορία μου» (<https://msf.gr/tributes/pes-tin-istoria-moy>). Παρουσιάζονται αληθινές ιστορίες προσφύγων για το ταξίδι τους από τη χώρα τους ως την Ελλάδα (Εικόνα 4).

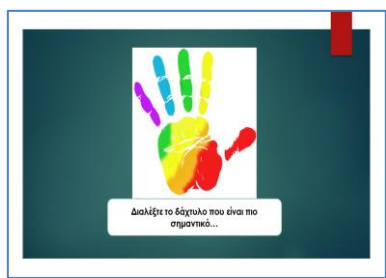
Εικόνα 3

Εικόνα 4

Η επόμενη δραστηριότητα έχει τίτλο «Τα Δάκτυλα» (Ferguson, C. et al. (χ.χ.) TheRightStart, σελ. 52). Είναι μία προσαρμοσμένη δραστηριότητα με ήρωες τα δάκτυλα μιας παλάμης (Εικόνα 5), όπου ζητείται από τους μαθητές να επιλέξουν το πιο σημαντικό δάκτυλο.

Η τελευταία δραστηριότητα έχει τίτλο «Ένωσε τα κομμάτια» και είναι ένα ψηφιακό παζλ που παρουσιάζει μια πραγματική εικόνα παιδιών που συνεργάζονται (Εικόνα 6).

Εικόνα 5

Εικόνα 6

4. Συζήτηση

Με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση να αποτελεί κύρια επιλογή, σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής και την ανάγκη για νέα εφόδια που απαιτούνται λόγω της συνύπαρξης των πολιτισμών (Πανέτσος, 2001), είναι απαραίτητη η εφαρμογή προγραμμάτων προς αυτή την κατεύθυνση.

Μέχρι τώρα ο κύριος σκοπός ήταν η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Η μεγαλύτερη πρόκληση του μέλλοντος θα είναι η συνεισφορά τους στην επίλυση ουσιαστικών προβλημάτων του εκπαιδευτικού συστήματος. Ως εκ τούτου, η σημασία των ΤΠΕ θα καθοριστεί και θα αξιολογηθεί από τη συμβολή στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της εκπαίδευσης γενικότερα (Ebenhofer & Knierzinger, 2007).

Η παρούσα διδακτική πρόταση αποτελεί μια σειρά εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων αξιοποίησης των ΤΠΕ σε ένα πολύ ευαίσθητο και πολύπλοκο κοινωνικό θέμα, την ανίχνευση στερεότυπων και προκαταλήψεων. Η παιγνιώδης μορφή τους εμπλέκει τους μαθητές στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, ενισχύοντας την κριτική τους σκέψη και προσαρμόζοντας το μάθημα στις ανάγκες των μαθητών. Οι μαθητές αναπτύσσουν το αίσθημα της ενσυναίσθησης και αποκτούν θετική στάση απέναντι στους άλλους. Συνειδητοποιούν την έλλειψη στη γνώση τους για τους «άλλους», αλλά κυρίως ευαισθητοποιούνται στην αντίληψη ότι δέχονται μηνύματα, τα οποία συνδέουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα (χρώμα δέρματος, εθνική προέλευση κ.α.) με τα κοινωνικά προνόμια, την κοινωνική απαξίωση ή την κοινωνική ισχύ. Η συνειδητοποίηση στερεοτύπων και των προκαταλήψεων είναι, εξάλλου, η βασικότερη προϋπόθεση δημιουργικής αντιπαράθεσης των παιδιών με διαφορές ανάμεσα τους (Derman-Sparks & the ABC Task Force, 1992).

Βιβλιογραφία

- Appelbaum, P., & Enomoto, E. (1995). Computer mediated communication for a multicultural experience. *Educational Technology*, 49–58.
- Derman-Sparks L. (1992). «Anti-Bias, Multicultural Curriculum: What is Developmentally Appropriate?» In S. Bredekamp and T. Rosegrant, Eds. *Reaching Potentials: Appropriate Curriculum and Assessment for Young Children*. Washington, DC: NAEYC.
- Ebenhofer, M., & Knierzinger, A. (2007). Multicultural Classroom - The Potential of ICT for Intercultural Integration of Children in Primary Schools. *Proceedings of the International Conference of "Interactive*

- computer aided learning*” ICL2007: EPortfolio and Quality in e-Learning (2007), Villach, Austria. Kassel University Press.
- Lubis, M.A., Embi, M.A., Yunus, M., & Wekke, I.S. (2009). The Application of Multicultural Education and Applying ICT on Pesantren in South Sulawesi, Indonesia. *WSEAS Transactions on Information Science and Applications*, 6(8), August 2009, (pp. 1401–1411).
- Purwanto, S.A. (2011). Information & Communication Technology (ICT) and the Challenge of Multicultural Society: Some Cases of Internet facilitated Interaction in Indonesia. *OMNES: The Journal of Multicultural Society*, 2(2), 1–21.
- The Right Start*, σελ. 52. Διαθέσιμο στο: <https://www.amnesty.ie/wp-content/uploads/2016/08/The-Right-Start-updated-version.pdf>.
- Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Ατραπός.
- Ζάχος, Δ., & Χατζής, Τ. (2005). Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Νέα Περιβάλλοντα Μάθησης. *Επιστημονικό Βήμα*, 4, 102–108.
- Καδγιαννόπουλος, Γ. (2014). *Διαπολιτισμικότητα και αειφορία στην εκπαίδευση. Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών του Γυμνασίου*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Μαυρομάτη, Μ. (2011). *Νέες Τεχνολογίες και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη.
- Μπερελής, Π., Σιασιάκος, Κ. & Λαζακίδου-Καφετζή, Γ. (2006). Σύγχρονες Εκπαιδευτικές Τεχνολογίες στην Υπηρεσία της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Στο: Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΙΔΕΚΕ), *Δια Βίου Μάθηση για την Ανάπτυξη, την Απασχόληση και την Κοινωνική Συνοχή*, Πρακτικά Συνεδρίου, Βόλος, 31 Μαρτίου-2 Απριλίου 2006, (σσ. 193-197).
- Νικολάου, Γ. (2011). *Διαπολιτισμικότητα – Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα. Διαθέσιμο στο: <http://repository.edulll.gr/edulll/bitstream/10795/260/2/260.pdf>
- Πανέτσος, Σ. (2001). *Οι Υπολογιστές στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: ΙΩΝ.
- Ρετάλης, Σ. (2005). *Εκπαιδευτική Τεχνολογία: Οι προηγμένες τεχνολογίες διαδικτύου στην υπηρεσία της μάθησης*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Γιατροί Χωρίς Σύνορα. <https://msf.gr/tributes/pes-tin-istoria-moy>.